

**Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden
sisämarkkinakaupan valvonta 2016**

Evira/290/0411/2017

Eviran raportti
Hyväksymispäivä 17.5.2017

Eläinten terveys ja hyvinvointi -yksikkö

Hyväksyjä Terhi Laaksonen

Esittelijä Virva Valle, Seppo Kuosmanen

Lisätietoja Virva Valle, Seppo Kuosmanen

Sisällysluettelo

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA	4
2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN	4
2.1 Eläimet, alkiot ja sukuolut	5
2.2 Eläimistä saatavat sivutuotteet	5
3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT. ALKIOT JA ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET	6
3.1 Eläimet, alkiot, sukuolut ja muut eläimistä saatavat tuotteet kuin sivutuotteet	6
3.2 Eläimistä saatavat sivutuotteet	8
4 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS	10
4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen	10
4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta	10
4.3 Puutteiden analyysi	10
4.3.1 Puutteiden esiintyminen	10
4.3.2 Puutteista aiheutuvat riskit	11
4.3.3 Puutteiden syyt	11
5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE	11
6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET	11
6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädösten tuntemuksen varmistaminen	11
6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen	12
6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet	12
7 TOIMINNAN RESURSSIT	12
8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN	12

1 ARVIO VALVONNAN VAIKUTTAVUUDEN TOTEUTUMISESTA

Sisämarkkinoilla tapahtuvissa eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden siirroissa lähettäjä sekä lähettävän jäsenvaltion viranomaiset ovat vastuussa siitä, että lähetys täyttää Euroopan unionin lainsäädännön vaatimukset. Tällaisten siirtojen vastaanottaja on ensisijaisesti vastuussa saapuneen lähetyksen tarkastamisesta. Suomessa vastaanottajan on otettava yhteys kunnaneläinlääkäriin, jos lähetys ei täytä lainsäädännön vaatimuksia tai eläimet ovat sairaita. Vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset voivat tarkastaa lähetyksiä pistokokeina tai jos on epäily, että lähetys ei täytä sisämarkkinakaupan vaatimuksia.

Sisämarkkinakaupan valvonnan tavoitteet toteutuivat vuonna 2016. Suomessa ei havaittu uusia saapuneiden elävien eläinten tai sivutuotteiden mukana tulleita vastustettavia eläintauteja. Toimijoita rekisteröitiin ja heitä ohjeistettiin sisämarkkinatuonnin tai -viennin vaatimuksista ja tarkastuksista. Rekisteröintien yhteydessä paikallisille virkaeläinlääkäreille lähetettiin ohjeistukset tarvittavista tarkastuksista.

Elävien eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirrot Suomesta toisiin jäsenvaltioihin pysyivät aikaisempien vuosien tasolla lukuun ottamatta sikojen siirtoja. Siirrettyjen sikojen määrä lisääntyi yli kolminkertaisesti. Kunnaneläinlääkärit tarkistivat kaikki lähetykset, jotka edellyttävät terveystodistusta. Määränpämaissa tehdyt tarkastukset osoittivat, että lähetykset täyttivät pääsääntöisesti lainsäädännön vaatimukset. Ainoastaan Puolaan siirretyissä sikälähetyksissä todettiin puutteita eläinten merkinnöissä ja kuljetusajoissa. Korjaavien toimenpiteiden jälkeen siirretyt erät todettiin Puolassa vastaavan EU-lainsäädännön vaatimuksia.

Elävien eläinten, alkioiden ja sukusolujen siirrot Suomeen lisääntyivät vuodesta 2015, erityisesti lisääntyi koirien kaupallisessa tuonnissa. Suomeen siirrettyjen erien tarkastuksia raportoitiin TRACES (Trade Control and Expert System)-järjestelmään vähemmän kuin aikaisempina vuosina. Tarkastukset kohdistuivat kuitenkin elävien eläinten siirtoihin, mikä on eläintautilien leviämisen riskin kannalta olennaisinta. Kaikkia tarkastuksia ei kuitenkaan viedä TRACES-järjestelmään. Ohjeistusta tarkastusten kirjaamiseen TRACES-järjestelmään on lisättävä. TRACES on internetpohjainen Euroopan komission ylläpitämä järjestelmä, joka on kehitetty varmentamaan elävien eläinten ja eläintuotteiden jäljitettävyyttä ja valvonta niin jäsenvaltioiden välisissä siirroissa kuin tuonnissa EU:n ulkopuolisista maista.

Sisämarkkinakaupan valvonnan voidaan kokonaisuutena katsoa onnistuneen hyvin. Merkittävimpien ongelmien muodostavat sääntöjen vastaiset lemmikkieläinten ja hevosten siirrot, joihin on vaikea puuttua valvonnan keinoin, sillä sisämarkkinakaupassa tarkastukset tehdään määräpaikassa, ei valtakunnanrajalla. Hevosten laittomat siirrot paljastuvat silloin kun niitä ollaan rekisteröimässä Suomessa. Todennäköisesti harrastesiipikarjaa siirretään myös Suomen ilman, että lainsäädännön vaatimuksia noudatetaan.

Toimivaltaisten viranomaisten ja Eviran välinen yhteistyö oli runsasta erityisesti laittomien tuontitapausten selvittelyssä. Tulli tai poliisi toimi osallisena osassa tapauksissa. Viranomaisten välisessä yhteistyössä ja ohjauksessa kohdistettiin painopistettä niihin tuonteihin, joissa arvioitiin olevan merkittävä eläintautiriski. Sisämarkkinakaupan valvonnan kattavuuden kulmakivi oli ja tulee olemaan viranomaisten resurssien riittävyys.

2 VALVONTASUUNNITELMAN TOTEUTUMINEN

Suomeen siirretyt eläimet, alkioita ja sukusolut sekä eläimistä saatavat sivutuotteet tarkastetaan valvontasuunnitelman mukaisesti riskiperusteisena otantana. Virkaeläinlääkäriin tarkastamien tuontierien tarkastusten raportointi tapahtuu TRACES-järjestelmää hyväksikäyttäen.

2.1 Eläimet, alkiot ja sukusolut

TRACES-järjestelmän raportointiin perustuen viranomaiset tarkastivat Suomeen siirretyistä 3515 erästä 65 erää, mikä on pienempi määrä kuin edellisenä vuonna. Tehdyistä tarkastuksista suurin osa, 55 tarkastusta kohdistui elävien eläinten siirtoihin, joissa eläintautien leviämisen riski on suurempi verrattuna esim. sukusolujen siirtoihin, jotka ovat lähtöisin hyväksytyiltä spermankeräysasemilta. Kaikkia tarkastuksia ei ilmeisesti ole raportoitu TRACES-järjestelmään.

Sekä Eviran ylitarkastajat että läänin- että kunnaneläinlääkärit seurasivat Suomeen saapuneiden lähetysten terveystodistuksia TRACES-järjestelmän kautta. Terveystodistusten seuranta TRACES-järjestelmässä mahdollistaa todeta, onko toimija rekisteröitynyt lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja ovatko todistuksissa olevat eläinten terveyttä koskevat vakuudet todistettu riittävällä tavalla. Puutteellisiin terveystodistuksiin reagoitiin, mahdollisuuksien mukaan jo ennen lähetysten saapumista Suomeen, pyytämällä todistuksen varmentaneelta virkaeläinlääkäriltä lisätietoja ja mahdollista korjausta todistukseen. Tuotantoeläinten ja sukusolujen tuonneissa toimijat noudattivat myös ETT ry:n ohjeita, mikä vähentää eläintautien leviämisen riskiä Suomeen.

Aluehallintovirastot tarkastivat pistokokeina jäsenmaiden välillä siirrettävien lemmikkieläinten asiakirjoja ja tunnistusmerkintöjä. ESAVI järjesti neljä erillistä tarkastustapahtumaa Helsingin satamissa, LSAV:n neljä Turun satamassa ja LAVI yhden. Tehovalvonnoissa yleisin havaittu rikkomus oli koirilta puuttuva loislääkitys ja niiden tulokset tukevat käsitystä, että tuontivaatimuksista tiedottaminen on edelleen tärkeää.

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin siirrettiin kaikkiaan 1413 lähetystä, joista 592 raportoitiin TRACES-järjestelmässä tarkastus määräpaikassa. Tarkastusten suuri osuus johtuu siitä, että Suomesta siirrettiin teurassikoja Viroon ja EU-lainsäädännön mukaan kaikki teuraseläinlähetykset on virkaeläinlääkärin tarkastettava määränpäänä olevassa teurastamossa. Näissä teurassikojen tarkastuksissa ei todettu ongelmia. Puolassa tarkastettiin myös lukuisia määriä välistysporsaslähetyksiä ja raporteissa todettiin ongelmia eläinten merkinnöissä ja kuljetusaikojen noudattamisessa. Ongelmien johdosta Puolassa osa Suomesta menneistä sioista hävitettiin, koska niiden alkuperää ei voitu varmentaa. Sekä toimijoita että lähetyksiä tarkastaneita kunnaneläinlääkäreitä ohjeistettiin huomioimaan tarkastuksissa myös eläinten merkintöjen asianmukaisuus. Sikojen siirrot Puolaan jatkuivat sen jälkeen, kun toimijat muuttivat sikojen merkinnät tatuoinneista korvamerkeiksi. Eläinten terveyteen liittyviä ongelmia ei Puolassa raportoitu. Muissa vastaanottavien jäsenvaltioiden tarkastuksissa todettiin vain yksittäisiä ongelmia eläinten määrärajan osoitetiedoissa.

2.2 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Suomeen saapuneista 1204 sivutuote-erästä 969 on TRACES-järjestelmään merkitty vahvistus niiden vastaanottamisesta. Näistä 380 erälle tehtiin asiakirjatarkastus, 141 erälle tunnistustarkastus ja 94 erälle fyysinen tarkastus. Kaikki fyysiset tarkastukset olivat hyväksyttäviä. Sivutuotelainsäädäntö edellyttää, että luokkiin 1 ja 2 sekä luokkaan 3 kuuluvat käsiteltäviä valkuaisaineita koskevat lähetykset on määränpää jäsenvaltion viranomaisen vahvistettava saapuneiksi. Joidenkin sivutuoteryhmien osalta niiden saapumista Suomeen ei kirjattu TRACES-järjestelmään. Suomeen saapuneissa erissä on myös sellaisia luokkaan 3 kuuluvia sivutuotteita, joiden saapumisesta ei ole velvollisuutta vahvistaa.

Suomesta lähetetyistä 394 sivutuote-erästä on TRACES-järjestelmään 301 erälle merkitty vahvistus niiden vastaanottamisesta. Näistä 263 erälle tehtiin asiakirjatarkastus, 120 erälle tunnistustarkastus ja 50 erälle fyysinen tarkastus. Yhden erän osalta raportoitiin että erä ei ollut hyväksyttävä.

3 SUOMEN JA MUIDEN EU:N JÄSENMAIDEN VÄLILLÄ SIIRRETYT ELÄIMET, SUKUSOLUT, ALKIOT JA ELÄIMISTÄ SAATAVAT SIVUTUOTTEET

3.1 Eläimet, alkiot, sukusolut ja muut eläimistä saatavat tuotteet kuin sivutuotteet

TRACES-järjestelmässä laaditaan ja virkaeläinlääkäri varmentaa viralliset terveystodistukset, silloin kun edellytyksenä on, että virkaeläinlääkäri tarkastaa ennen siirtoa lähetettävät eläimet, sukusolut, alkiot tai eläimistä saatavat tuotteet. Järjestelmässä myös laaditaan ja virkaeläinlääkäri varmentaa ilmoitukset sellaisten eläinten ja sukusolujen siirroista, joissa edellytyksenä on pelkästään siirtoilmoituksen tekeminen.

TRACES-järjestelmän tilastointityökalut mahdollistavat tilastojen laatimisen järjestelmässä laadituista sisämarkkinakaupan terveystodistuksista ja siirtoilmoituksista.

Kaikkien eläinlajien osalta alla olevat tilastot eivät ole kattavia, sillä näiden osalta lainsäädäntö ei aina edellytä terveystodistuksen laatimista TRACES-järjestelmässä.

- Hevoseläinten osalta tilastoista puuttuvat sellaisten rekisteröityjen hevosten siirrot, joiden terveystodistusta ei ole laadittu TRACES-järjestelmässä sekä sellaisten pohjoismaiden välillä kilpailuihin osallistuneiden hevosten siirrot, joissa ei edellytetä terveystodistusta.
- Lemmikkieläiminä siirrettävät koirat ja kissat voivat puolestaan matkustaa omistajan mukana pelkästään lemmikkieläinpassilla ilman terveystodistusta.
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö edellyttää vain omistajan antamaa vakuutusta, jota ei tehdä järjestelmässä (turkiseläimet, jäniseläimet)
- Joidenkin eläinlajien siirroissa lainsäädäntö ei edellytä eläinten terveyttä koskevaa todistusta tai vakuutusta (esim. jyräjät)

Vuoden 2016 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 1413 siirtoa, joissa alkuperäpaikka oli Suomessa ja määräpaikka toisessa jäsenvaltiossa. Taulukossa 1 on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot.

Taulukko 1. Vuonna 2016 Suomesta toisiin jäsenvaltioihin siirrettyjen erien sekä eläinten lukumäärä tai tuotteiden määrä

Laji	Määränpäämaa	Lähetettyjen erien lkm	Lähetettyjen eläinten, sperma-annosten tai alkioiden lkm tai tuotteiden määrä kg
Naudat	DK, EE, CZ, UK,	22	168
Naudan sperma	EE, FR, NO, SE, DK	151	299738
Naudan alkiot	SE, DK	2	34
Siat	EE, PL	761	115760
Sian sperma	LV	1	40
Lampaat	DE, UK, EE	4	31
Siipikarja, untuvikot	EE, PL	24	1 093 402
Siipikarja, siitosmunat	BE, DE, FR, UK, IT, NL, EE, LV, PL	29	2 030 760
Viljelykalat	SE, BE	3	1601
Mäti	AT, DE, IT, LV, PL, SE	15	151

Hevoset	AT, BE, BG, CH, DE, DK, EE, ES, FR, UK, HU, IE, IT, LT, NL, NO, PL, SE	345	446
Hevosen sperma	SE, FR	3	900
Teurasporot	SE	8	1606
Muut porot	UK, SE, PL, IT, NL, DE	8	235
Turkiseläimet	EE, PL, SE	8	83
Eläintarhaeläimet			
- Kädelliset	NL	1	3
- Muut	EE, LV, SE, DE, CZ, IE, FR,	13	28
Koirat, kaupallinen vienti	IE, NO, GB, CZ, UK, CH, ES	12	32
Kissat, kaupallinen vienti	UK	1	1
Muut eläimet	PL	1	2
Sirkukset	DE, BG	1	16

Vuoden 2016 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 3515 siirtoa, joissa määräraikka oli Suomessa ja alkuperäraikka toisessa jäsenvaltiossa. Taulukossa 2 on esitetty eläinlajeittain nämä siirrot. Taulukossa ei ole mukana sellaisten elintarvikkeiden siirtoja, jotka edellyttävät terveystodistusta, johtuen EU:n antamasta suojapäätöksestä alkuperäalueella esiintyvän eläintautiepidemian vuoksi.

Taulukko 2. Vuonna 2016 Suomeen toisista jäsenvaltioista siirrettyjen erien sekä eläinten lukumäärä tai tuotteiden määrä

Laji	Alkuperämaa	Saapuneiden erien lkm	Saapuneiden eläinten, sperma-annosten tai alkioiden lkm tai tuotteiden määrä kg
Naudat	DK, DE, UK	6	27
Naudan sperma	DE, UK, NL, CH, AT, FR, NO, SE, DK	193	758459
Naudan alkiot	NL, DE, DK	14	136
Siat	NO, DK, SE	7	165
Sian sperma	NO	51	997
Lampaat	SE, UK	4	27
Vuohet	SE	3	16
Siipikarja, untuvikot	DE, NL, UK, SE,	52	1 073 632
Siipikarja, siitosmunat	DK, SE, FR, UK	137	4 939 225

Viljelykalat	DK	50	387400
Mäti	DK, SE	2	143
Mehiläiset	AT, CZ, DE, DK, EE, IT, MT, NO, SE, SI	54	4337
Kimalaiset	BE, NL	215	58018
Hevoset	AT, BE, BG, CH, DE, DK, EE, ES, FR, UK, HU, IE, IT, LT, LV, NL, NO, PL, PT, SE	1331	1541
Hevosen sperma	BE, DE, DK, FR, NL, SE	408	4049
Teurasporot	SE	13	1810
Muut porot	NO, SE	31	108
Kamelieläimet (laamat, alpakat)	CH, SE	2	20
Turkiseläimet	SE, NO, DK	5	3018
Eläintarhaeläimet			
- Kädelliset	NL	1	6
- Muut	NL, DE, LV, IE, CZ	8	11
Koirat, kaupallinen tuonti	CY, CZ, DE, EE, ES, FR, UK, HR, HU, IE, LT, LU, PL, PT, RO, SE, SK	632	2336
Kissat, kaupallinen tuonti	DE, EE, LT, RO	14	42
Muut eläimet	SK, EE, AT, NO, IE	13	547
Sirkukset	SE, DE, BG	3	98

3.2 Eläimistä saatavat sivutuotteet

Toimijat laativat TRACES-järjestelmässä kaupalliset asiakirjat sellaisista eläimistä saatavista sivutuotteista, joiden siirrot jäsenvaltioiden välillä edellyttävät järjestelmän käyttöä. Kaupalliset asiakirjat on laadittava aina TRACES-järjestelmässä siirrettäessä luokan 1. tai 2. sivutuotteita sekä sivutuoteluokka 3 kuuluvasta käsitellystä eläinvalkuaisesta. Toimijat voivat käyttää TRACES-järjestelmää myös muiden luokan 3 sivutuotteiden kaupallisten asiakirjojen laatimiseen.

TRACES-järjestelmän tilastointityökalut mahdollistavat tilastojen laatimisen järjestelmässä laadituista kaupallisista asiakirjoista.

Vuoden 2016 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 394 kaupallista asiakirjaa, joissa eläimistä saatavien sivutuotteiden alkuperäpaikka oli Suomessa ja määräpaikka toisessa jäsenvaltiossa. Taulukossa 3 on esitetty tuoteryhmittäin nämä siirrot.

Taulukko 3. Vuonna 2016 Suomesta toisiin jäsenvaltioihin siirrettyjen eläimistä saatavien sivutuotteiden erien ja tuotteiden määrä

Sivutuote	Luokka	Vientimaa	Erien lkm	Määrä kg
Käsitelty eläinvalkuainen	2,3	CZ, DE, NL, EE, LV, IT, LV, MT, NO	87	3 768 901
Nahat ja vuodat	3	EE, IT, LT, SE	7	85 108
Käsiteltäväksi tarkoitetut sivutuotteet	2	EE, PL, NL,	53	960 174
Johdetut tuotteet	2	LT	1	25 000
Käsitelty lemmikkieläinrehu	2	PL	1	20 200
Renderöity rasva	2,3	DK, CZ, NL	149	4 358 567
Lannoitetuotteet	2	IT, LT, LV	72	3 268 479
Käsitelty lanta	2	EE	24	449 900

Vuoden 2016 aikana TRACES-järjestelmään rekisteröitiin kaikkiaan 1204 kaupallista asiakirjaa, joissa määräpaikka oli Suomessa ja alkuperäpaikka toisessa jäsenvaltiossa. Taulukossa 4 on esitetty tuoteryhmittäin nämä siirrot.

Taulukko 4 Vuonna 2016 toisista jäsenvaltioista Suomeen siirrettyjen eläimistä saatavien sivutuotteiden erien ja tuotteiden määrä

Sivutuote	Luokka	Tuontimaa	Erien lkm	Määrä kg
Käsitelty eläinvalkuainen	2,3	NL, DK, UK, DE, NO, PL, IT	443	11 834 702
Höyhenet	3	UK	4	227 071
Käsiteltäväksi tarkoitetut sivutuotteet	2, 3	DK, PL, NO, SE	330	8 702 626
Verijauho	3	ES, NL	59	1 361 280
Verituotteet	3	LT	1	96 280
Johdetut tuotteet (turkiseläinrehun raaka-aineet)	2, 3	PT, EE, NO, EE, SE	253	10 069 358
Lemmikkieläinrehu	3	NO, SK	3	31360
Raaka lemmikkieläinrehu	3	SK	2	1600
Kalaöljy	2	NO	9	209 440
Lannoitetuotteet	2 ja 3	NL, LT	2	214431
Dikalsiumfosfaatti	3	DK	1	24 240
Kalajauho	3	DK, DE, EE, NO, PT, LT	64	1 496 151
Käsitelty lanta	2	NL	19	419 408

4 TOIMINNAN SÄÄNNÖSTENMUKAISUUS

Suurin osa toimijoista on vakiintuneita ja toiminta täyttää lainsäädännön vaatimukset.

4.1 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomeen

Ruotsista siirrettiin Suomeen yksi vuohi ilman terveystodistusta ja vuohi lopetettiin. Yksi toimija siirsi Virossa lainsäädännön vastaisesti pesukarhun. Pesukarhu eristettiin ja toimitettiin Korkeasaaren eläintarhaan.

41:ltä laittomasti Suomeen siirretyltä hevoselta ja yhdeltä aasilta otettiin näytteet tiettyjen vastustettavien eläintautien osalta ja kaikki testitulokset olivat negatiivisia. Näillä hevosilla havaittiin puutteita tunnistusasiakirjoissa tai niillä ei ollut vaadittua terveystodistusta. Tunnistusasiakirjat olivat joko väärennetyjä tai niiden tiedot eivät vastanneet kyseessä olevaa hevosta. Virkaeläinlääkärit ryhtyivät tarvittaviin toimenpiteisiin, kun puutteita havaittiin.

134 tapauksessa toisista EU-maista lemmikkieläiminä siirretyt koirat ja kissat eivät täyttäneet vaatimuksia. Kissoilta ja koirilta puuttui lemmikkieläinpassi tai esim. voimassa oleva raivotautirokotus. Näistä koirista ja kissoista suurin osa asetettiin eristykseen, muutama palautettiin lähtömaahan ja yksi jouduttiin lopettamaan. Tapauksissa, joissa ekinokokkilääkitys puuttui, koirat madotettiin ja ohjeistettiin omistajaa koiran lähipäivien hoidosta. Koirien ja kissojen kaupallisissa siirroissa puolestaan oli muutama yksittäinen tapaus, jossa toimija oli laiminlyönyt tuojan velvollisuuksia.

Suomalaiset toimijat eivät kaikilta osin toimineet lainsäädännön edellyttämällä tavalla ja raportoineet virkaeläinlääkärille terveystodistuksissa todetuista puutteista. Todetuista rikkeistä (todistus puutteellinen, rekisteröiminen puuttunut jne.) ei pidetty erillistä tilastoa.

4.2 Todetut puutteet ja niiden yleisyys siirroissa Suomesta

Suomesta toisiin jäsenvaltioihin siirretyissä eläimissä ei raportoitu eläinten terveyteen liittyviä puutteita. Puolaan siirrettyjen välitysporsaiden osalta raportoitiin puutteita eläinten merkinnässä ja liian pitkistä kuljetusajoista. Yhdessä Virossa siirretyn nautalähettyksen osalta raportoitiin puutteita eläinten asiakirjoista (asiakirjat eivät vastanneet lähetystä). Suomesta siirrettiin 5 koiranpentua Virossa ilman tarvittavia asiakirjoja (EU-lemmikkieläinpassi).

4.3 Puutteiden analyysi

4.3.1 Puutteiden esiintyminen

TRACES-järjestelmässä laadituissa terveystodistuksissa esiintyy jonkin verran puutteita niin todistuksen osassa I eli lähetystä koskevissa tiedoissa kuin myös osassa II eli eläinten terveyttä koskevassa vakuutuksessa. Useimmiten kyseessä on todistuksen laatijan taitamattomuus todistuksen laatimisessa. TRACES-järjestelmässä tällaiset virheet voidaan korjata laatimalla todistuksesta korvaava todistus.

Siirroissa Suomeen eniten määräysten vastaisia siirtoja on lemmikkieläinten ja hevosten siirroissa. Näistä tapauksista tehdään hallintopäätöksiä vuosittain useita kymmeniä. On todennäköistä, että kaikki määräysten vastaiset siirrot eivät tule viranomaisen tietoon. Tullilla ei ole toimivaltuuksia tarkastaa EU:n sisällä siirtyviä eläimiä ja niiden asiakirjoja kuin selkeissä rikosepäilyissä. Lemmikkieläinten, siipikarjan ja hevosten kohdalla on tavattu myös eläinten ammattimaista salakuljetusta. Tällaisissa tapauksissa virkaeläinlääkärit ovat tehneet toimijoista tutkintapyyntöjä poliisille. Vuonna 2016 Eviran tietoon ei ole tullut sellaisia siirtoja Suomesta, joissa lähetystä ei olisi seurannut terveystodistusta.

4.3.2 Puutteista aiheutuvat riskit

Tuotantoeläinten (naudat, siat, lampaat, vuohet, siipikarja, mehiläiset kalat) siirtojen mukana mahdollisesti tulevat tarttuvat taudit aiheuttaisivat tuotannon menetyksiä ja eläimiä jouduttaisiin ehkä lopettamaan tartunnan johdosta.

Koirien ja kissojen määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa riskin kansanterveydelle. Sekä raivotauti että myyräekinokokkoosi ovat zoonooseja. Raivotauti voi olla tartunnan saaneessa eläimessä piilevänä kuukausia ja ekinokokkoosi ei aiheuta tartunnan saaneelle koiralle lainkaan oireita.

Hevoseläinten määräystenvastaiset siirrot voivat aiheuttaa hevoselle vastustettavien tautien leviämistä. Viime vuosina on todettu hevosten näivetystautia runsaasti Romaniassa ja sieltä tauti on levinnyt hevosten siirtojen mukana muihin EU:n jäsenvaltioihin.

Uusien tarttuvien eläintautien tulo Suomeen estäisi tai rajoittaisi elintarvikkeiden vientiä.

4.3.3 Puutteiden syyt

Toimijat eivät aina ole tietoisia eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden siirtojen vaatimuksista tai toimijat ovat välinpitämättömiä noudattamaan niitä. Usein määräystenvastaisten siirtojen syynä ovat taloudellisen edun saaminen hankkimalla edullisemmin eläimet tai tuotteet alemman hintatason maista. Varsinkin lemmikkieläinten osalta motiivina hankkia eläin ulkomailta on huonoissa olosuhteissa olevien eläinten ns. pelastustoiminta ja tällöin ei tiedosteta toiminnan aiheuttamaa riskiä muiden eläinten sekä ihmisen terveydelle.

Lemmikkieläinkaupassa, mutta myös harrastesiipikarjan ja hevosten kaupassa esiintyy ammattimaista eläinvälitystä. Eläinkauppaa käydään entistä enemmän internetissä.

Terveystodistuksissa todettuihin puutteisiin oli useimmiten syynä lähettävän maan virkaeläinlääkärin tekemät virheet terveystodistuksen laatimisessa.

5 AUDITOINNIT JA MUU SAATU PALAUTE

Komission tarkastusvirasto – Directorate on Health and Food Audits and Analysis (aiemmin FVO) ei auditoinut Suomen sisämarkkinakaupan valvontaa vuonna 2016.

6 ENNALTAEHKÄISEVÄT JA KORJAAVAT TOIMENPITEET

6.1 Toimijoiden ja viranomaisten säädösten tuntemuksen varmistaminen

Toimijoille tehtyjä ohjeita päivitetään ja kehitetään jatkuvasti (taulukko 5). Sidosryhmien (esim. ETT r.y.) kanssa järjestettiin kokouksia, joissa käsiteltiin lainsäädännön vaatimuksia. Elävien eläinten ja eläimistä saatavien tuotteiden sisämarkkinakauppaa koskevia Eviran internetsivuja on kehitetty.

Virkaeläinlääkäreitä koulutettiin ja ohjeistettiin sekä heille tiedotettiin valvonnassa havaituista puutteista, jotta he osaavat paremmin ohjeistaa ja valvoa toimijoita. Läänineläinlääkäreitä koulutettiin kahdesti vuodessa järjestettävillä AVI-Evira -neuvottelupäivillä Evirassa. Koulutuspäivillä käsiteltiin ajankohtaisia sisämarkkinakaupan valvontaan liittyviä asioita. Eläinlääkäripäivillä pidettiin esitelmä lemmikkieläinasetuksesta ja sen soveltamisesta.

Tiedotusvälineille toimitettiin materiaalia elävien eläinten, erityisesti lemmikkieläinten siirtoja koskevista vaatimuksista. Lemmikkieläinten ja hevosten siirroissa todetut ongelmat olivat esillä mediassa. Suomen lähialueilla esiintyvän afrikkalaisen sikaruton leviämisvaarasta tiedotettiin aktiivisesti niin eläintenpitäjiä kuin kuluttajia sillä tauti ei leviä ainoastaan elävien eläinten mukana vaan myös kuljetusajoneuvojen ja sioista saatavien elintarvikkeiden ja sivutuotteiden mukana.

Eläinlääketieteen opiskelijoita koulutettiin sisämarkkinakaupan edellytyksistä ja erityisesti lemmikkieläinasetuksen tuomista muutoksista lemmikkieläinten matkustamisessa ja TRACES-järjestelmän käytöstä.

6.2 Toimijoille annetut seuraamukset ja puutteiden korjaamistoimenpiteiden varmistaminen

Virkaeläinlääkärit tekivät ammattimaisesti lemmikkieläimiä tai hevosia salakuljettavista toimijoista tarvittaessa tutkintapyyntöjä poliisille.

6.3 Valvontajärjestelmään liittyvät korjaavat toimenpiteet

Eviran rekisteri sisämarkkinakaupan toimijoista on esillä Eviranetissä. Rekisterin tietoja pääsevät katsomaan kaikki virkaeläinlääkärit. Näin virkaeläinlääkäreillä on käytettävissään aina ajantasainen tieto alueensa sisämarkkinoilla toimivista toimijoista ilman, että heidän on pidettävä tiedoista omaa kirjanpitoaan. Rekisteri sisältää tiedot toimijoiden sähköposteista, mikä mahdollistaa nopealla aikataululla tiedottaa toimijoille mm. uudistetut ohjeet ja tietoa mahdollisesti todetuista eläintautiepideoista.

Taulukko 5. Viranomaisille ja toimijoille annettu ohjeistus.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ohjeet toimijoille								
- päivitytetyt, kpl	49	50	56	27	39	82	32	65
- uudet, kpl		1	6	0	7	2	0	8
Ohjeet viranomaisille	50							
- päivitetyt, kpl		55	62	5	4	12	20	8
- uudet, kpl		1	6	4	7	4	3	1

7 TOIMINNAN RESURSSIT

Aluehallintovirastojen käytössä olevat resurssit on raportoitu yhteisesti kaiken eläinten terveyden valvonnan osalta ja julkaistaan eläinten terveyttä koskevassa valvontaraportissa. Lukuihin sisältyy esimerkiksi sisämarkkina- tai kolmasmaatuonnin valvontaa, eläinten merkinnän ja rekisteröinnin valvontaa AVI:ssä sekä mahdollisesti osittain sivutuotevalvontaa tekevien henkilöiden työpanosta varsinaisen eläinten terveyden valvonnan lisäksi. ESAVI on varoittanut, että laittoman tuonnin osalta resurssit eivät vastaa lisääntyvää työmäärää.

8 MUUTOKSET SEURAAVIEN VUOSIEN TOIMINTAAN

Lemmikkieläinasetuksen tuomat velvollisuudet aiheuttavat lisätyötä valvoville viranomaisille. Jäsenmaiden on suoritettava rajoillaan asiakirjojen ja tunnistusmerkintöjen tarkastuksia lemmikkieläimille. Tarkastuksia on tarkoitus jatkaa mutta pienemmässä mittakaavassa.

Ainakin ESAVIN alueella tuontivaatimusten vastaisesti tuotujen eläinten tapausten käsittely tulee lisääntymään. Tarkoitus on motivoida myös yksityiset eläinlääkärit ilmoittamaan aktiivisemmin havainnoistaan.

TRACESin hyödyntämistä valvonnassa tehostetaan lisäämällä koulutusta.

Uuden valvonta-asetuksen myötä sisämarkkinakaupan toimijoiden rekisteröinti poistuu (Dir. 90/425/ETY kumotaan). TRACESin hyödyntämisellä ja toimijoiden muulla ohjeistamisella voidaan paikata tämän valvonnan työkalun puuttumista.

Maakuntauudistus vaikuttaa myös TRACESin soveltamiseen Suomessa – uusi aluejako ja viranomaistoimijoiden rekisteröityminen järjestelmään tehtävä.

TRACESin uusi teknologia (TNT) tulee käyttöön myös sisämarkkinakaupassa muutaman vuoden sisällä.